

Kvinder på stranden

Af JØRGEN PEDERSEN

LAD mig for at forebygge enhver misforståelse - som læseren mulig kan få ved et blik på artiklens overskrift - sige, at det følgende intet har at gøre med velfærdssamfundet af 1973. Der er intet som helst med solbrune badende kvinder med lakerede negle - tværtimod.

De kvinder, jeg her vil riste en rune, Ingeborg, Sine, Hanne, Helvig, Mariane og Else, var velfærden ikke nået til endnu, fordi de levede for et par menneskealdre siden, og de var i nutidssprogbrug udearbejdende husmødre. De rensede fisk på den åbne strand, af den nære grund, at dette var kvindens arbejde i de dage, og videre, der var ingen pakhuse endnu kommet ind i billedet. Senere overtog så mænd det krævende job, men det er en anden historie.

* * *

Når de åbne sejlforende havbåde begyndte at vende hjem fra fiskeriet, skulle de kvinder, der var beskæftiget med rensning af torsk, kuller og langer, være mødt op på stranden, hvad enten vejret var ondt eller godt - nat eller dag. På forstranden havde fiskemodtageren de såkaldte "bænke" anbragt, der såvist ikke blev anvendt til det, som betegnelsen ellers kan antyde. Nej, her blev der lagt fisk, efter at den af fiskere blev taget i båden og i rygkurve båret hen over stranden og læsset ned i bænken. De var rektangulære kasser, stod på fire ben, var tre-fire alen lange, tre alen brede og $\frac{3}{4}$ alen dybe, og der var så meget åbning i sider og bund, at vand og slim fra fisken kunne løbe ud. De var så passende høje, at de omkring stående kvinder lettest muligt kunne nå ind over dem, og tage fisken under behandling.

* * *

Det siger sig selv, at renserne, som de også kaldtes, skulle være praktisk og varmt klædt på, selv om kvinden i hine dage for anstændigheds skyld ikke kunne stille i buksedragt. At de nærmere kroppen dog havde mere end eet par, gætter jeg på, og dertil flere vadmelskørter og fødderne gemt i træskostøvler med halmvisk i. På hænderne fingervanter, men uden fingre på grund af arbejdets særlige art.

De tre eller flere kvinder, der nu havde taget plads rundt ombænken, fordelte arbejdet sådan, at nogle åbnede fiskens bug med et enkelt, hurtigt snit, og kastede lige så hurtigt fisken tilbage til medsøstre, der rapt tog indvoldene ud og sortede leveren fra, der delvis var vederlag for arbejdet sammen med nogle fattige ører for snesen af kuller og torsk - men det med leveren vender vi tilbage til senere.

* * *

Der var intet, der hed normal arbejdstid, endsige skiftehold, og som det er nævnt intet læskur, der kunne holde kvinderne fri for hverken snefog eller frostvind, regn eller sandflugt.

En efterårsdag, når sol gik tidligt i hav, betød ikke at arbejdet var endt. Tværtimod - måske skulle det først begynde. Havet kunne have været drilvorn, med kuling og en vild strøm, der hindrede fiskerne i arbejdet og besværliggjorde krydsning mod kysten. Og hvad der i de tider var allerværst for små motorløse kystbåde, var ridtet ind over leverne, der kostede menneskeliv næsten hvert år ved fiskerlejerne.

Nej, man skulle pænt vente fisken op, og blev det mørkt på stranden, så blev flagermuslygten tændt og sat på en stage i bænken hjørne. Den noget dørske belysning forslog dog ikke meget, men renserne kendte til gengæld fiskens bug som deres egen lomme.

I umiddelbar nærhed sang havet sin evige sang, med en hær af sultne skrigende måger over strandbilledet. Det kunne ske, at havet skød enkelte søer længere op over stranden end forudset, da bænken blev anbragt, og i sligt tilfælde måtte der flyttes længere op, for det havde alle lært af livet ved havet, at her var det aldrig, hvad mennesker ville, men altid havets vilje. Det var den daglige kamp, hvor vel fiskeren i sin lille båd kunne lure havet chancen og redde livet, men aldrig sejre.

* * *

Men det var jo ikke tilstrækkeligt at rense fisken. Den skulle også vaskes - selvom kvalitetsloven da ikke var opfundet.

Vand var der rigeligt af ved hånden. Man gik ned til havstokken og holdt spanden under en faldende sø - så enkelt var det, bar den op til bænken og hældte den over fisken, og var det særlig effektivt, da blev fisken vel styrtet i et kar, man for tilfældet havde stående - så var det klart. Der var ingen fiskekasser, som vi i dag kender dem i træ, eller mere moderne i plast. Der var tale om runde pilekurve, som fisken blev emballeret i, med tilhørende låg, der blev påsyet kurven. I de tider var vor eneste aftager Tyskland, nærmere betegnet Altona og Eckernförde, dersom fisken da ikke solgtes på hjemmemarked, om sommeren som tørfisk, på oplandets markeder. Blev leveren ikke læsset på den hestevogn, der kørte fisken til den nærmeste station, så tog de trætte og forfrosne kvinder leveren i deres medbragte rygkurve til hjemmet, bærende det gennem de uvejsomme mørke klitter.

Penge lugter ikke, siger man - men det gør til gengæld desto mere trangen. Den blev i reglen anbragt ved en sydvendt mur, og når da forårs- og sommerbrisen med solen kom ind over kysten med varme, da blev den opsamlede lever til tran. Den lugtede fælt, når termometret oppede sig omkring de 25 grader, men der var som nævnt penge i trangen, og det var de penge, der var blevet stridt og lidt for i kolde og lange timer på stranden.

I købmandsgårdens rummelige pakhuse modtoges denne naturalie, der kontrolleredes nøje, for det skulle være tran, og ikke grumsede leverrester.

* * *

Disse kvinder var altså i ordets egentlige forstand udearbejdende, men de var derfor ikke de mest fattige i havsoget - de var sunde og stærke, og øjnede en chance for at tjene lidt ekstra til hjemmenes opretholdelse. For man må jo nemlig vide, at ganske få af 90-ernes fiskere havde en årsløn på 800 kr.

I dag er det trælse job overtaget af mænd, der ikke står på åben strand, men i moderne fiskefileterings- og pakhus med alle tidssvarende faciliteter.

Der er ikke mere kvinder på stranden, der ved skæret af et tællelys eller en flagermuslygte renser fisk - men hun stod der engang - og disse runer er ristet til hendes ære.

En fiskerhustrus hverdag er blevet blidere i vore dage,

hvad der er grund til glæde over. Hun er forlængst fritaget for at bære fisk i rygkurv mile ind i oplandet og falbyde den i gårdene.

I dag kan hun kontakte sin mand over Blaavand radio, og få en sludder med ham over morgenkaffen. Hun kan fortælle at "bette Per" har opnået en 9-er i matematik, hvad en far er stolt over, og han kan berolige pigen med at der er godt med fisk - hvis altså der er det - og at sidste træk er renset og lagt på is.

I vore dage er også fiskeri et hårdt arbejde, men der er trods alt både tonnage og motorkræfterne til forskel. - Vore fiskere har det bedre, og det har fiskerkonerne også.

De renser ikke fisken mere på den åbne strand.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Mors 1973, side 352-356).